

EFTERVALSRAPPORT ALLMÄNNA VAL 2022 TILL RIKSDAG, KOMMUNFULLMÄKTIGE OCH REGIONFULLMÄKTIGE

VDN 2022-00035

”Det är fint med ungdomar som röstar för första gången, äldre som röstar med lite eller mycket hjälp, små barn som passar på och berättar att de röstat på sin favoriträtt på förskolan, invandrarfamiljer som får hjälp av tonårsdottern och en snäll granne, nykära par som har svårt att gå ifrån varandra för att vara bakom varsin skärm. Det är fint med föräldrar som släpper sina barn ensamma för att rösta för första gången och väntar utanför röstlokalen med nästan tårar i ögonen.

Det är lite tråkigt med gubbar som kör med sina fruar, eller sina barn och andra oavsett kön, och som inte lyssnar på vad man säger till dem.”

*Frédérique Lémercy
Ordförande i valdistrikt i Nacka*

Innehåll

Innehåll	2
1. Inledning	4
1.1. Säkerhet och tillgänglighet.....	4
1.1.1. Tillgänglighet och köer till röstmottagningsställen.....	5
1.2. Antal väljare och valdeltagande	5
1.3. Bemanning och organisation	5
2. Valsedlar	7
2.1. Varianter av valsedlar	7
2.2. Väljaren och valsedelstationen.....	8
2.3. Förbättringar	8
3. Lager, material och packning.....	9
3.1. Förbättringar	9
4. Utbildning.....	10
4.1. Förbättringar	10
5. Förtidsröstningen	11
5.1. Lokaler vid förtidsröstningen.....	11
5.2. Köer	12
5.3. Bemanning och organisation	13
5.4. Material och lager / Tillgång till utrymme att förvara extramaterial. 13	
5.5. Förtidsröstning med begränsat tillträde	13
5.6. Ambulerande röstmottagning.....	14
5.6.1. Förbättringsförslag	15
6. Valdagen	16
6.1. Valdistrikten.....	16
6.2. Vallokaler	16
6.3. Bemanning och organisation	17
6.4. Början av dagen i vallokal	17
6.5. Under dagen i vallokal	18
6.5.1. Köer	18
6.5.2. Parkering för väljare och röstmottagare.....	18

6.6.	Slutet av dagen i vallokal	19
6.6.1.	Förbättringsförslag	19
7.	Mottagningen på valnatten.....	20
7.1.1.	Förbättringsförslag	20
8.	Uppsamlingsräkningen	21
9.	Ekonomi	22
10.	Sammanfattande slutsatser	23
10.1.	Bemanning.....	23
10.2.	Utbildning av röstmottagare	23
10.3.	Säkerhetsfrågor.....	23
10.4.	Förtidsröstning.....	23
10.5.	Tillgänglighet till vallokaler	23
10.6.	Köer	24
10.7.	Hantering av valsedlar	24
10.8.	Valdistriktens storlek.....	24
11.	Rekommendationer	25

I. Inledning

Allmänna val till riksdag, kommunfullmäktige och regionfullmäktige (RKR) ägde rum söndagen den 11 september 2022. Valet inleddes i samband med att förtidsröstningen startade den 24 augusti. Förtidsröstningen genomfördes på sex platser i kommunen. Fyra genomfördes i bibliotek och två i egna lokaler. Därtill ordnas särskild förtidsröstning på flertalet av kommunens boende inom äldreomsorgen och andra omsorgsboenden. Ambulerande röstmottagning tillhandahölls för personer som på grund av ålder och/eller funktionsnedsättningar inte kunde ta sig till en vallokal. På valdagen fanns möjlighet att förtidsrösta i Nacka stadshus.

Antal röstberättigade i Nacka ökar för varje val och var i år drygt 81 400. Under hösten 2021 fattades därför beslut om att utöka antalet med 5 valdistrikt till 57 valdistrikt, i två valkretsar. Nacka kommun valde att i än större utsträckning använda sporthallar som gemensamma vallokaler för flera valdistrikt. Detta prövades med positivt utfall under EU-valet 2019. I dessa lokaler samlokalisades mellan två och fyra valdistrikt.

Innehållet i denna rapport är en sammanställning av reflektioner och utvärderingar gjorda av valkansliet baserade på egna iakttagelser, val- och demokratinämndens diskussioner och den enkät som besvarats av röstmottagare som arbetade under förtidsröstningen och på valdagen samt synpunkter som inkommit från allmänheten.

Val- och demokratinämnden besökte, i grupper, valdistrikten när förtidsrösterna kördes ut på morgon. Sedan besökte grupperna distrikten en eller två gånger till. Ordförande och ansvarig direktör besökte samtliga valdistrikt under valdagen. Ledamöterna i nämnden samlades i stadshuset i början på söndagskvällen där intryck och synpunkter man inhämtat under dagen samlades ihop. Därtill gjordes en ytterligare uppföljning i samband med nämndens sammanträde den 24 oktober.

I.1. Säkerhet och tillgänglighet

Säkerhetsfrågorna låg i fokus före valet på både ett nationellt och lokalt plan. Det fanns oro för att valet på olika sätt skulle störas. Valkansliet samarbetade med såväl kommunens säkerhetsfunktion som polisen, på ett mer utvecklat och metodiskt sätt än i tidigare val. Genom detta skapades det kontaktvägar, beredskap och förmåga att hantera eventuella störningar under valets genomförande. I Nacka observerades inga störningar som påverkade valets genomförande varken under förtidsröstningen eller själva valdagen. Under våren arbetade valkansliet tillsammans med kommunens säkerhetsfunktion fram en risk- och sårbarhetsanalys som presenterades för val- och demokratinämnden vid sammanträdet den 15 augusti 2022.

1.1.1. Tillgänglighet och köer till röstmottagningsställen

Långa köer uppstod på många ställen i hela landet så också i Nacka både under förtidsröstningen och på valdagen. Vid enstaka tidpunkter och till enstaka röstmottagningsställen uppstod längre köer med kötid upp emot en timme. Med nuvarande valsysteem är det ändå rimligt att anta att det tar minst 15 - 20 minuter att genomföra sin valhandling. Anledningen till och åtgärder för att motverka köbildning skiljer sig åt vid förtidsröstning och vid vallokalerna på valdagen, mer om det vid respektive avsnitt nedan.

En viktig fråga för valets genomförande är tillgängligheten till röstmottagningsställen. Det handlar om skyltning så att man enkelt hittar till röstmottagningsställen, parkeringsplatser i anslutning till lokalen, tillgänglighetsanpassning för personer med funktionsnedsättning samt hur röstmottagningsstället är möblerat och flödet organiserat. Ett exempel kan vara att tillhandahålla stolar till väljare i anslutning till de eventuella köer som kan uppstå. Ett annat är att försöka, i den utsträckning det är möjligt, ha ingång och utgång genom olika dörrar. Även om mycket redan görs för att säkerställa en god tillgänglighet så kan mer göras. Totalt sett var det väldigt få kända klagomål från väljare att man inte hittade till lokalen eller att det var svårt med tillgängligheten i övrigt. Två undantag var för idrottstälten vid Sigfridsborgs skola samt (tillfälliga) Stavsborgsskolan.

1.2. Antal väljare och valdeltagande

På valdagen var 77 440 invånare i Nacka röstberättigade i val till riksdagen av dessa valde 67 608 att rösta, vilket ger ett valdeltagande på 87,3 procent. Motsvarande siffra vid valet 2018 var 90,0 procent. Valdeltagande totalt i Sverige var 84,21 procent i valet till riksdagen (2018: 87,18 procent).

År	Val till riksdag		Val till kommunfullmäktige	
	2022	2018	2022	2018
Antal röstberättigade till riksdagsvalet i Nacka	77 440	71 629	81 417	75 489
Antal som röstade i Nacka i val till riksdagen	67 608	64 465	68 105	65 223
Valdeltagande Nacka	87,3 procent	90,0 procent	83,6 procent	86,4 procent
Valdeltagande hela riket	84,2 procent	87,2 procent	-	-

1.3. Bemanning och organisation

Valnämnden i respektive kommun är lokal valmyndighet, i Nacka är det val- och demokratinämnden. Att organisera ett val handlar i viss utsträckning om att förhålla sig till lagar och rutiner, att hitta lämpliga lokaler, att distribuera en

mängd material men främst om att ha rätt mängd personer med rätt kompetens och intresse att arbeta med valet.

Valkansliets tre medarbetare påbörjade förberedelserna ett och ett halvt år innan valdagen. Arbetet intensifierades efter nyår. Under våren knöts ytterligare en person från kundserviceenheten till valkansliet för hantering och beställning av valmaterial. Dessutom engagerades flera personer inom idrottsdriften för insatser gällande lokalbokning, planering och möblering av vallokaler.

Under tiden för förtidsröstning och valdagen var uppemot 500 personer engagerade med olika uppdrag. Ungefär 360 personer arbetade som röstmottagare på valdagen, drygt 70 personer med förtidsröstningen och ett 50-tal personer med all service kring valet. De sistnämnda är medarbetare inom kommunen samt röstmottagare vid mottagningen i stadshuset på natten.

Valkansliets medarbetare hade en hög tillgänglighet under hela förtidsröstningsperiodens öppettider, vardag som helgdag, för att komplettera material samt ta emot statistik och frågor från röstmottagare.

Under valdagen anslöt ytterligare två personer, till valkansliet, deras huvudsakliga uppgift var att hantera inkommande samtal med frågor från röstmottagarna och allmänheten. Det var hela tiden högt tryck med många inkommande samtal vilket gjorde att två personer inte var tillräckligt utan valkansliets medarbetare behövde också svara i telefonen samtidigt som andra uppkomna situationer behövde lösas, bland annat flera ambulerande röstmottagning och oförutsedda besök på vallokaler. Vid kommande RKR-val behövs troligen flera personer som kan svara i valtelefonen för att avlasta ordinarie valkansli.

Från kundserviceenheten arbetade sex personer inledningsvis på valdagen. Med särskilt ansvar för att tillsammans med politiker från val- och demokratinämnden transportera ut alla förtidsröster till valdistrikten på morgon. Av dessa var 3 personer kvar under hela valdagen som en resurs för att kunna åka ut vid behov. Ytterligare en person från kundserviceenheten arbetade under dagen med att hämta hem allt material från förtidsröstningslokalerna.

2. Valsedlar

Vid EU-valet 2019 infördes krav på avskärmade valsedlar för att väljaren ska kunna ta sina valsedlar i avskildhet. Därmed var det, i år, första gången som detta krävdes vid RKR-val. Vid EU-valet är ett valsedelsställe tillräckligt för att rymma alla typer av valsedlar men vid RKR-valen krävs tre valsedelsställen och dessa ska vara bakom en, och samma, avskärmning. Detta gör att varje valsedelsstation blir avsevärt större. Valsedelsstationen ska också vara placerad så att väljaren kan ta sina valsedlar utan insyn. Valsedelsställens storlek och placering innebär en utmaning för att få till insynsskyddet och flödet vid val av valsedlar.

Placeringen av valsedlar i valsedelsställen beslutas av respektive kommuns valnämnd utifrån de vägledande ställningstagande som Valmyndigheten har gjort. Val- och demokratinämnden i Nacka beslutade att i det första valsedelsstället (längst till vänster) ska de partivalsedlar som föreskrivs i lagen placeras inklusive blanka valsedlar. I det följande stället ska namnvalsedlar placeras för de partier som finns i det första stället. I det tredje stället (längst till höger) placeras alla övriga partiers valsedlar i bokstavsordning.

2.1. Varianter av valsedlar

Nacka kommun beställer, från Valmyndigheten, och distribuerar blanka valsedlar och partivalsedlar för de partier som vallagen föreskriver ska finnas vid varje röstmottagningsställe. Val- och demokratinämnden beslutade utöver detta att även åta sig distribution av namnvalsedlar för de partier som lämnat sina namnvalsedlar till valkansliet senast den 15 augusti 2022. En skarpare skrivning från Valmyndigheten gör att det inte är tillåtet att begränsa detta erbjudande till enbart de partier som finns företrädda i kommunfullmäktige. Utöver de tio givna partierna valde ytterligare fyra partier att lämna namnvalsedlar för något eller flera av de tre valen. Till kommande val kommer antalet partier som vill få sina namnvalsedlar distribuerade troligen att öka då det kommer att vara mer känt att det är möjligt. Detta under förutsättning att nämnden beslutar att erbjuda distribution av namnvalsedlar även då.

Nedan följer en lista över partier som lämnat namnvalsedlar för distribution till valdistrikten

Partier för respektive val	Riksdag	Kommun	Region
Arbetarpartiet Socialdemokraterna	X	X	X
Centerpartiet	X	X	X
Feministiskt initiativ	X	X	X
Kristdemokraterna	X	X	X
Liberalerna	X	X	X
Miljöpartiet	X	X	X
Moderaterna	X	X	X
Nackalistan	-	X	-
Sverigedemokraterna	X	X	X
Vänsterpartiet	X	X	X
Alternativ för Sverige	X	-	-

En vis avskaffar asylrätten	-	-	X
Kristna värdepartiet	X	-	X
SKP	X	-	X

Totalt distribuerades således 34 olika typer av namnvalsedlar genom val- och demokratinämndens försorg. Till detta kommer partivalsedlar för de tio första partierna samt blanka, alltså ytterligare 31 olika typer av valsedlar. Sammanlagt var det totalt 65 olika typer av valsedlar. Utöver dessa valsedlar var det ett antal partier som kom till respektive röstmottagningsställe för att personligen lämna sina valsedlar. Det skilde sig något åt mellan röstmottagningsställen vilka partier som lämnat valsedlar, men uppskattningsvis högst ytterligare minst 10 olika varianter.

2.2. Väljaren och valsedelstationen

En valsedelstation omfattar tre valsedelställ, varje valsedelställ har 3 kolumner med 12 rader (36 fack). Avskärmningen av valsedlarna är en stor skärm som täcker alla tre ställen. Många väljare hade svårt att förstå och/eller att få en överblick över de olika valsedlarna. För dem med synnedsättning eller annan funktionsvariation ökar utmaningen ytterligare.

En del väljare har svårt att förstå skillnaden mellan partivalsedlar och namnvalsedlar. En känsla hos flera valdistrikt var att fler väljare än vanligt har "för säkerhets skull" lagt i både en partivalsedel och en namnvalsedel för det parti man vill rösta på.

Flera väljare upplevde att de valsedlar de valt i avskildhet helt öppet syntes när de förflyttade sig från valsedelstationen till valskärmen. Att valsedelställen är skilt från valskärmen föreföll inte logiskt för många väljare.

2.3. Förbättringar

Förslag på förbättringar inom området valsedlar:

- Planera för ett ökat antal partier som vill få sina namnvalsedlar distribuerade genom valkansliet. Alternativet är att inte distribuera annat än de valsedlar som lagen föreskriver.
- En förbättring bortom Nacka kommuns kontroll skulle vara en översyn av hela valsedelssystemet för att minska antalet valsedlar.

3. Lager, material och packning

Val- och demokratinämnden har en lagerlokal i kommunen där valmaterial förvaras mellan valen. Under våren gjordes en inventering av materialet för att se vad som behövde kompletteras inför årets val. En del av Valmyndighetens material som blivit över vid tidigare val kan användas igen, och annat tillkommer eller görs om.

Lagerlokalen är för liten till ytan för att användas vid packning till valdistrikten, det finns ingen möjlighet att organisera allt materialet för packning på ett effektivt sätt. Därför packades lådorna till de sex röstningslokalerna samt de 57 valdistrikten i Nacka stadshus.

Till varje valdistrikt packas buntar med 65 olika typer av valsedlar. De flesta valsedlarna distribuerades i buntar om 500 stycken (några av de mindre partierna hade lämnat ett mindre antal valsedlar för distribution). Till varje valdistrikt packades totalt över 30 000 valsedlar! Förutom valsedlar packas 37 övriga artiklar av olika antal såsom omslagspåsar, valkassar, budröstningssatser, pennor, linjaler, vallagen, affischer med mera. Till detta kommer de mer skrymmande sakerna som kartonger med valkuvert, valbås, valsedelsställ, avskärmningar, informations-skyltar och, i de flesta fall, även stolar och bord eftersom idrottshallar används som vallokaler. Totalt distribuerades bland annat 100 valbås, 306 valsedelsställ med 80 avskärmningar, 170 valurnor, 190 kartonger valkuvert (å 1000 st), 316 bord och 330 stolar utöver expeditjonslådan innehållande val- och kontorsmaterial.

Idrottsdriften körde ut allt material under helgen inför valdagen. De sista leveranserna gjordes tidigt på valdagens morgon. Det gällde framförallt till de idrottshallar som haft problem med återkommande inbrott och inbrottsförsök. Under själva valdagen kördes ytterligare valsedelsställ och valskärmar ut till de valdistrikt som önskade fler. Under natten hämtades allt hem igen så att ordinarie verksamhet i skolor och idrottshallar kunde äga rum direkt på måndag morgon.

I det stora hela är materialet detsamma för förtidsröstningen som för valdagen. Material till förtidsröstningen kördes ut av kundserviceenheten under dagarna innan förtidsröstningen startade.

3.1. Förbättringar

Förslag på förbättringar inom området lager, material och packning:

- Hitta en mer ändamålsenlig lokal för lager och packning av valmaterial.

4. Utbildning

Utbildning är en förutsättning i lag för att kunna förordnas till röstmottagare.

Utbildningen för röstmottagare genomfördes vid totalt 13 tillfällen.

Valmyndighetens utbildningsmaterial ska följas och tillägg av lokala specifika instruktioner i vissa moment kan göras. I Nacka gjordes tillägg av bland annat arbetsfördelning och möblering i valdistrikten.

Utbildningen inför förtidsröstningen var två timmar lång och genomfördes vid tre tillfällen på plats i Nacka stadshus inför starten av perioden. Inför nästa val behöver utbildningen kompletteras med fler praktiska övningar, framför allt att hantera valkuvert i förhållande till rösträtten hos väljaren. Vid uppsamlingsräkningen, onsdagen den 14 september, kunde konstateras att flera förtidsröster var underkända vid valdistrikten på valdagen bland annat på grund av att de innehöll valkuvert för fler val än väljaren hade rösträtt i samt i vissa fall fler valkuvert med valsedlar i samma färg.

Utbildningen av röstmottagare inför valdagen var tre timmar lång och genomfördes tio gånger. Särskilda utbildningstillfällen för ordförande och vice ordförande som fokuserade mer på rollen som ordförande och vikten av att ordförande och vice ordförande tar ett övergripande ansvar samt leder och fördelar arbetet. Eftersom det i flertalet vallokaler fanns flera distrikt underströks även att man måste hjälpa varandra för att få till ett genomförande med god service och bra effektivitet. Utbildningen för övriga röstmottagare fokuserade mer på själva hantverket, röstmottagning.

4.1. Förbättringar

Förslag på förbättringar inom området utbildning:

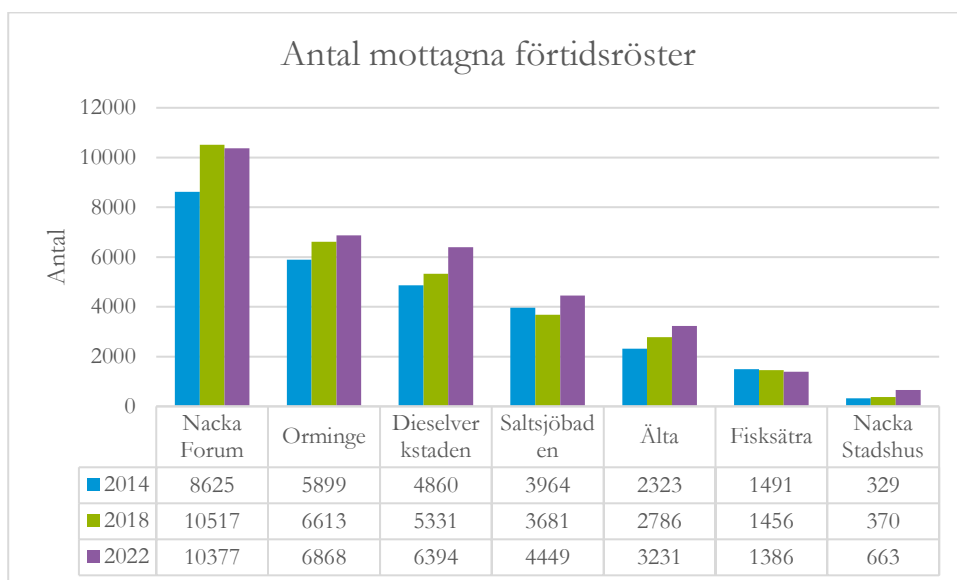
- Utveckla innehållet i utbildningen för utbildningen för ordförande ytterligare. Framför allt gällande samarbete, flöde och möblering i vallokalerna.
- Fler praktiska moment i utbildningarna.

5. Förtidsröstningen

Förtidsröstningen startar alltid 18 dagar före valdagen och inföll i år under perioden onsdagen den 24 augusti till och med söndagen den 11 september 2022. Under förtidsröstningsperioden togs i Nacka emot totalt 33 756 förtidsröster. Varav 33 368 av dem togs emot vid de sju större röstningslokalerna. Av det totala antalet förtidsröster mottagna i Nacka var 30 031 förtidsröster från väljare bosatta i Nacka och 3 725 var förtidsröster till andra kommuner. Antalet förtidsröster till Nacka mottagna i andra kommuner, på ambassader och brevröster från utlandet var 6 228. Totala antalet Nackabor som förtidsröstade var 36 259 personer.

Under förtidsröstningen valde 44 procent av de röstberättigade i Nacka att förtidsrösta. Antalet förtidsröster från Nackaborna var 13 procent fler än vid valen 2018. Av det totala antalet som röstade i valet till kommunfullmäktige var den 52,6 procent som förtidsröstade.

Diagrammet visar antal mottagna förtidsröster vid de större röstningslokalerna.

5.1. Lokaler vid förtidsröstningen

Förtidsröstningen genomfördes på sex platser i kommunen, i första hand på biblioteken. Röstningslokalernas öppettider var samma som bibliotekens och alla bibliotek har numera söndagsöppet, till skillnad från tidigare val. Alla kommuner ska ha en röstningslokal för förtidsröstning öppen på valdagen med samma öppettider som vallokalerna, kl 08.00-20.00. I Nacka fanns den röstningslokalen i Nacka stadshus.

Alla bibliotek i Nacka har inskrivet i sina överenskommelser med kommunen att de ska upplåta utrymme för förtidsröstning. De nya kraven på avskärmade valsedlar tillsammans med det ökande antalet väljare som förtidsröstar gör att det numer krävs en större yta för att genomföra förtidsröstningen. Det är en stor utmaning att se till att både låntagare och väljare kan utföra sina respektive

ärenden på ett tillfredsställande sätt. Biblioteken saknar oftast en större sammanhängande yta att disponera för tillfälliga aktiviteter. Samarbetet med ansvarig på respektive bibliotek behöver utvecklas ytterligare för att få till flöden och möblering på bästa sätt för alla inblandade.

Biblioteket i Fisksätra centrum är under renovering och det var inte möjligt att genomföra förtidsröstning i bibliotekets tillfälliga lokaler, som är avsevärt mindre till ytan än ordinarie lokaler. Centrumägaren lånade ut en mindre affärslokal till kommunen att använda som röstningslokal. Lokalen var liten men fullt tillräcklig eftersom antalet väljare som förtidsröstar i Fisksätra är lågt.

Förtidsröstningen i Nacka Forum är det ställe där vi tar emot flest antal väljare under perioden. Här fanns helt enkelt inte tillräckligt med utrymme i biblioteket för att hantera den mängd väljare som förväntades komma. Den tidigare ytan som använts där används i dag, i större utsträckning, till caféverksamhet som har andra öppettider än biblioteket. I Nacka Forum var det möjligt att hyra en butiklokal på plan 2. Det var en generöst tilltagen yta som fungerade bra tack vare att det inte pågick någon annan verksamhet samtidigt i lokalen och det därför gick att möblera upp röstmottagningen på ett bra sätt.

Det var, till skillnad från tidigare år, ovanligt många väljare som ”hängde på låset” första dagen och till det kom att det tog tid för röstmottagarna att få allt material på plats. Röstningslokalerna möblerades inte upp i förväg eftersom ordinarie verksamhet pågick i lokalerna. Detta innebar att starten första dagen på några ställen blev något fördröjd. Inför kommande val bör därför röstmottagarna starta första dagens arbete någon timme innan biblioteket öppnar i kombination med att lokalen färdigställs dagen innan.

I ett försök att nå flera förstagångsväljare genomfördes förtidsröstning vid Nacka gymnasium samt i en lokal i anslutning till gymnasieskolorna i Sickla (M7). Förtidsröstning erbjöds vid ett tillfälle per plats under dagarna innan valdagen. Ett större deltagande skulle troligen vara möjligt med ett bättre samarbete med skolorna för att informera elever och personal. Vid röstningslokalen i Nacka gymnasium mottogs 50 förtidsröster och i lokalen i Sickla mottogs 40 förtidsröster. Merparten av dessa röstande var inte gymnasieelever utan personal vid skolorna.

5.2. Köer

Att väljaren ska ta sina valsedlar vid de avskärmade valsedelställen är en bidragande orsak till de långa köerna som uppstod vid förtidsröstningen. Köerna kan minskas genom att ha fler röstmottagare och tillräckligt stora lokaler för att kunna ha flera stationer för valsedlar, valskärmar och röstmottagning.

5.3. Bemanning och organisation

En upphandling för rekrytering av röstmottagare och bemanning av röstningslokalerna vid förtidsröstningen inleddes under tidig vår 2022. Företaget var nytt för Nacka kommun och de hade inte tidigare bemannat förtidsröstning i någon annan kommun. Vid beställningen av bemanning utgick valkansliet från behoven från tidigare val, att det numer är söndagsöppet på alla bibliotek samt att antal förtidsröstande har ökat för varje gång. Trots detta gjordes tilläggsbeställning utifrån grundbemanningen redan första veckan för att täcka upp behovet hos väljarna. Totalt förordnades 74 personer till röstmottagare rekryterade för förtidsröstningen. Varje röstningslokal hade en röstmottagare utsedd till teamledare för att fungera lite som arbetsledare.

Stängning och låsning av lokalerna efter dagens slut fungerade olika bra på grund av lokalens olika beskaffenhet. Vid öppning fanns röstmottagarna på plats när biblioteken öppnade och kunde starta på en gång. Under större delen av perioden var röstmottagarna kvar längre än bibliotekets personal för att räkna och packa de förtidsröster man fått in under dagen. Vid biblioteken i Älta, Saltsjöbaden och Orminge fungerade det genom att röstmottagarna själva låste när de var klara och gick för dagen. Lokalen i Nacka Forum låstes av röstmottagarna genom att bara stänga dörren. Öppningen hanterades av valkansliet varje dag. I Fisksätra hanterades både öppning och stängning till största delen av valkansliet men vissa dagar fanns det röstmottagare på plats vid stängning som också skulle arbeta direkt vid öppning dagen efter och hanterade då själva detta.

5.4. Material och lager / Tillgång till utrymme att förvara extramaterial

På de flesta ställen saknas utrymme för att förvara extra valmaterial, i synnerhet för påfyllning av valedlar. Valkansliet behövde ofta besöka förtidsröstningen för att lämna fler valedlar och väljarförteckningar samt fönsterkuvert och valkuvert. Alla röstningslokaler hade ett litet lager av material. På flera ställen förvarades de extra valedlarna i lokalen synliga men lite ”vid sidan av”. Det synliga lagret av valedlar uppfattades av en del väljare som en valedelsstation. Några väljare gick fram till det för att ta sina valedlar och andra väljare hörde av sig till valkansliet för att lämna synpunkter på att alla valedlar inte var avskärmade.

5.5. Förtidsröstning med begränsat tillträde

Förtidsröstning med begränsat tillträde genomfördes framför allt vid särskilda boenden för äldre samt Solsunda HVB, totalt 13 platser. Platser och tidpunkter för förtidsröstning med begränsat tillträde skulle registreras hos Valmyndigheten i början av juni 2022. Inför detta hade valkansliet försökt nå ytterligare verksamheter där vi tidigare tagit emot flera förtidsröster, såsom Nacka sjukhus (geriatriken, psykiatin) och HSB Finnbodahöjden (+55-boende) utan att lyckas.

Plats	Antal	Plats	Antal
Danvikshem	71	NSC Sjötäppan	20
Vardaga Villa Sarvträsk	17	NSC Sofiero	21
NSC Talliden	4	Graninge vård och omsorgsboende	53
NSC Ektorps	49	Vardaga Lillängen	18
Båthöjden	9	Ersta Sarahemmet	18
Saltsjöbadens sjukhus	19	HVB Solsunda	31
Villa Tollare	21	Summa	351

Tabellen visar antal förtidsröster per plats/boende.

Två röstmottagare från bemanningsföretaget var särskilt utsedda att hantera förtidsröstningen med begränsat tillträde samt ambulerande röstmottagning. På respektive plats genomfördes röstmottagning under en timme och i planeringen fanns utrymme att stanna längre vid de boenden där det var många röstande. Tidigare har det genomförts röstmottagning under två timmar vilket gjort att den andra timmen i de flesta fall bara blivit ”att sitta av tiden” eftersom man inte kan avsluta röstmottagningen innan den angivna tiden. Valkansliets utvärdering 2018 visade att i de flesta fall räckte en timmes förtidsröstning eftersom de flesta finns på plats i lokalen redan när röstmottagningen startade.

5.6. Ambulerande röstmottagning

Ambulerande röstmottagningen ska vara knuten till en av röstningslokaler i kommunen. I Nacka kommun är den ambulerande röstmottagningen knuten till förtidsröstningen i Nacka Forum (24 augusti-10 september) och Nacka stadshus (valdagen). Det betyder att de mottagna rösterna är en del av summan mottagna förtidsröster för den röstningslokalen.

Ambulerande röstmottagning erbjöds på kontorstid under förtidsröstningsperioden, samt under hela valhelgen. För att garantera ambulerande röstmottagning på valdagen beslutade val- och demokratinämnden att man behövde beställa ambulerande röstmottagning före kl 15.00 på valdagen. Under valdagen genomfördes en del ambulerande röstmottagning men ingen hörde av sig efter kl 15.00. Ambulerande röstmottagning under valhelgen genomfördes av valkansliets medarbetare vilket tar resurser från allt annat som behöver organiseras in i det sista. Därför är det bättre till kommande val att de inhyrda röstmottagarna för ambulerande röstmottagning tjänstgör även under valhelgen.

Efter sommaren kontaktades valkansliet av HSB Finnbodahöjden samt Nacka sjukhus, geriatriken och psykiatrin med förfrågningar om förtidsröstning. När det gäller de olika avdelningarna på Nacka sjukhus kan det vara just ambulerande röstmottagning som lämpar sig bäst med tanke på att både geriatriken och psykiatrin har en hög omsättning av patienter. Att ordna förtidsröstning med begränsat tillträde där skulle endast fånga dem som finns där just vid den tidpunkten och därför skulle ambulerande röstmottagning också behöva tillämpas. Sammanlagt togs 81 förtidsröster emot vid de olika avdelningarna vid Nacka sjukhus vid minst två tillfällen.

Däremot var de flesta väljare som röstade vid HSB Finnbodahöjden egentligen inte berättigade till varken ambulerande röstmottagning eller förtidsröstning med begränsat tillträde eftersom flera väljare hade kunnat besöka annat röstmottagningsställe. Både ambulerande röstmottagning och förtidsröstning med begränsat tillträde ställer krav på att väljaren på grund av ålder, funktionsnedsättning eller likande inte kan ta sig till ett röstmottagningsställe. På Finnbodahöjden hade förtidsröstning med begränsat öppethållande varit det mest riktiga, likande den som genomfördes vid gymnasierna. Vid Finnbodahöjden mottogs 37 förtidsröster.

I den ambulerande röstmottagningen togs sammanlagt 183 röster emot, inklusive Nacka sjukhus och Finnbodahöjden. Valkansliet genomförde 65 enskilda uppdrag med ambulerande röstmottagning.

5.6.1. Förbättringsförslag

Förslag på förbättringar inom området förtidsröstning:

- Fler röstmottagare och tillräckligt stora lokaler för att kunna ha flera stationer för valsedlar, valskärmar och röstmottagning.
- Identifiera alternativa lokaler för förtidsröstning vid RKR-val i stället för biblioteken eftersom lokalerna inte är tillräckligt stora.
- Vallokalen möbleras upp dagen innan förtidsröstningen börjar.
- I god tid kontakta och planera tillsammans med ansvarig för respektive bibliotek eller annan alternativ lokal.
- Hantering av materiallager på plats vid röstningslokalerna.
- Särskilt utsedda ambulerande röstmottagare som även tjänstgör under hela valhelgen.

6. Valdagen

6.1. Valdistrikten

Antalet valdistrikt utökades från 52 till 57 distrikt inför 2022 års allmänna val. Beslutet om indelningen av valdistrikt togs i kommunfullmäktige i oktober 2021. Underlagen för planeringen av valdistrikten utgår från statistik från Valmyndigheten över antalet väljare per valdistrikt den 31 mars 2021 samt beräkningar av befolkningsökningen fram till några veckor före valdagen, gjorda tillsammans med kommunens lantmäterienhet. Dessa beräkningar stod sig bra när röstlängderna fastställdes i mitten av augusti 2022.

Nacka kommuns minsta valdistrikt är *0127 Ältadalen, Södra Hedvigslund* med drygt 900 röstberättigade samt *0119 Järsla, Nya gatan* med cirka 1000 röstberättigade. Båda dessa distrikt kommer att öka i antal väljare de kommande åren.

Nacka kommuns största valdistrikt med runt 1900 röstberättigade är *0318 Vikingshill, Kummelnäs Ö* samt *0105 Finntorp Ö*.

Målet med den nya distriktsindelningen var, förutom att befolkningen i allmänhet ökat, också att minska de allra största valdistrikten. I valdistrikt med över 1 500 röstberättigade blir arbetsbelastningen avsevärt högre vilket gör att väljarna får vänta längre på att få rösta samt att räkningen på natten tar längre tid. Utbyggnaden och inflyttningen till Nacka kommer i det här sammanhanget att betyda att nästa översyn över valdistrikten kommer att vara nödvändig till valen 2026. Troligen kommer nuvarande valdistrikt att kunna vara oförändrade vid EU-valet 2024 eftersom det kräver något minder resurser per väljare då det endast är ett val och inte tre.

6.2. Vallokaler

Val- och demokratinämnden har i än större utsträckning valt att förlägga vallokaler till idrotts- och sporthallar med flera valdistrikt i varje lokal. Fler idrotts- och sporthallar än vid valet 2018 användes som vallokaler sedan försöket vid EU-valet 2019 fallit väl ut. Nackas 57 valdistrikt lokaliserades till totalt 22 lokaler varav 17 var idrottshallar eller likande. På röstkortet står vallokalens namn och adress. Valkansliet såg till att det annonserats på kommunens sociala medier samt i Nacka-Värmdö posten för att uppmana väljare att läsa på röstkortet för att hitta sin vallokal.

Trots att det var många nya vallokaler verkar väljarna ha hittat till rätt lokal, med undantag för idrottstälten vid Sigfridsborgs skola samt (tillfälliga) Stavsborgsskolan. Väl inne i lokalen var det däremot ibland svårt att veta till vilken slutstation (valdistrikt) man skulle gå för att lämna sina röster.

6.3. Bemanning och organisation

Intresset för att arbeta som röstmottagare i årets val var stort. Redan i april var alla valdistrikt fullt bemannade och många stod på reservlistan. Var efter tiden gick så hoppade en hel del röstmottagare av och dessa ersattes kontinuerligt.

Valkansliet valde att utbilda ytterligare 30 personer för att använda som ”säkra reserver” vid sena avhopp. Under början av valveckan placerade en majoritet av dem in som röstmottagare på valdistrikt. Ytterligare 20 personer kallades då in till en kortare utbildning fredagen den 9 september. På valdagens morgon kom 13 av dem till stadshuset och 10 personer hade placerats ut redan kl 8:00. Resterade 3 röstmottagare placerades ut som extra resurs eller ersättare på valdistrikt under förmiddagen.

Grundbemanningen på varje valdistrikt var sex röstmottagare varav en ordförande och en vice ordförande. Alla de större valdistrikten hade en sjunde röstmottagare och i alla lokaler där det fanns flera valdistrikt var det minst ett distrikt som hade en sjunde röstmottagare. Totalt tjänstgjorde drygt 360 röstmottagare under valdagen.

Att flera valdistrikt finns i samma lokaler gör att man kan organisera arbetet på ett effektivare sätt. De valdistrikt som har gemensam lokal kan på ett bättre sätt dela på arbetet med, och ansvaret för, valsedelställen och valskärmmarna. Avsikten är också att ordförandena ska samarbeta med varandra gällande organisationen av arbetet med gemensamma arbetsuppgifter samt att varje valdistrikt periodvis under dagen ska få tillfälle att arbeta mer fokuserat med egna arbetsuppgifter så som till exempel hantering av förtidsröster.

Bemanningen under dagen i vallokalen görs av ordförande enligt det schema som skickats ut av valkansliet. Schemat ser likadant ut för alla, under dagen är det normalt 4 personer i tjänst samtidigt och två är på rast. I de lokaler där det finns flera valdistrikt bör övervägas att differentiera schemat så att inte alla ordinarie ordföranden är på rast samtidigt. Antal röstmottagare per valdistrikt bedöms som tillräckligt utifrån de förutsättningar som råder. Möjligen skulle särskilda rösträknare som tjänstgör efter röstmottagningens avslutade göra viss skillnad för att valdistrikten ska hinna räkna klart något tidigare.

Möblering och organisation av gemensamma vallokaler behöver utvecklas och förfinas ytterligare inför kommande val för att få ett bättre flöde i vallokalerna. Valkansliet har samlat på sig bilder och goda exempel på detta att använda vid planeringen av kommande val.

6.4. Början av dagen i vallokal

De flesta valdistrikt startade dagens arbete kl 07:15 eller 07:30. Det visade sig på flera platser att den förberedelsetiden inte var tillräcklig. Detta beroende på att det tar tid att organisera möblering och valsedlar. Möbleringen är viktig för att få

till flödet i lokalen. Antalet varianter av valsedlar är så passa många att det tar lång tid att få ordning på valsedelsställen. Inför kommande RKR-val bör arbetsdagen starta kl 07:00.

6.5. Under dagen i vallokal

Under valdagen fick samtliga vallokaler besök av val- och demokratinämndens representanter. Nämndens ordförande tillsammans med ansvarig direktör besökte samtliga lokaler. Första uppdraget var att leverera förtidsrösterna till valdistrikten. Leverans av förtidsrösterna lovades ske före kl 10.00 till samtliga vilket också lyckades.

6.5.1. Köer

Köerna till vallokalerna var stundtals långa och många och det är lätt att tro att valsedelsställen ensamt är orsak till detta. De flesta vallokaler hade efter valsedelsställen kö till valskärmarna och sedan oftast ett antal väljare som köade vid sista stationen för att lämna sina valkuvert. Vilket betyder att fler valsedelsstationer bara skulle flytta in kön i lokalen. Orsaken kan i stället vara storleken på valdistrikten och det faktum att det bara är EN röstlängd för valdistriktet. En möjlig lösning på det kan vara en digital röstlängd som flera röstmottagare kan arbeta i samtidigt för att ta emot röster och hantera förtidsrösterna. Först då kan fler röstmottagare per valdistrikt förbättra genomströmningen av väljare. Så länge det inte finns möjlighet till digital röstlängd ses ingen annan lösning på köproblematiken än färre väljare per valdistrikt.

Funderingar på om man skulle kunna ha olika köer – en för dem som ska till valsedelsställen och en parallell för dem som redan har valsedlar med sig. Valkansliets uppfattning är att detta inte är görligt utifrån att det kräver en större logistisk utmaning, dels rent organisatoriskt dels att det på de flesta lokalerna har få och smala entréer.

6.5.2. Parkering för väljare och röstmottagare

Att samlokalisera vallokaler till idrottshallar göra att en del väljare fått något längre till sin vallokal. Troligen är det ett av flera skäl som ligger bakom att många väljare tar bilen till sin vallokal; svårt att ta sig dit annars, ”vi gör det på vägen”, vädret med mera. Det ställer krav på tillgång till parkeringsplatser vid vallokalerna. Samlokaliseringen gör också att det totalt sett är många väljare som ska besöka samma byggnad. En del av en lösning kan vara att uppmana väljare att, om möjligt, inte ta bilen till vallokalen.

Till kommande val behöver parkeringsfrågan för röstmottagare också lösas. Som röstmottagare tjänstgör man till långt in på natten och därför väljer många röstmottagare att ta bilen till vallokalen. Det är svårt och kostsamt för röstmottagare att hitta parkeringsplatser i närheten av vallokalen. Val- och

demokratinämnden har betalat ett antal parkeringsböter som röstmottagare fått under valdagen.

6.6. Slutet av dagen i vallokal

Långa köer även vid dagens slut gjorde att röstmottagningen på flera valdistrikt avslutades en bra stund efter kl 20:00. Alla väljare som befinner sig i, eller i kö till, vallokalen kl 20:00 har rätt att avlägga sin röst. Röstmottagningen avslutades därför först kl 20:45 på ett par av valdistrikten. Några valdistrikt hade av olika skäl inte hunnit med att hantera alla sina förtidsröster under dagen och var tvungna att avsluta den hanteringen efter kl 20. Detta gjorde att det blev en lång natt för många.

Vid avslutad rösträkning för respektive val ska ordförande ringa in resultatet till ett särskilt telefonnummer på Länsstyrelsen. Alla landets länsstyrelser tar emot samtal från hela landet. Ett tekniskt problem gjorde att det inledningsvis var mycket långa väntetider för valdistrikten för att rapportera in sina resultat. Det gör också att rapporteringstiderna inte stämmer med verkligheten, det vill säga tidpunkten då respektive val var räknat.

6.6.1. Förbättringsförslag

Förslag på förbättringar inom området valdagen:

- Översyn av valdistriktens storlek med mål att inget valdistrikt ska bestå av fler än 1500 väljare.
- Skapa specifika kartor för möblering av respektive vallokal.
- Se över grundschema utifrån att arbetet på vallokal bör starta kl 07.00 på valdagen samt att inte alla ordinarie ordförande, som delar lokal, går på paus samtidigt.
- Se över behovet av antalet röstmottagare och eventuella rösträknare som ansluter på kvällen.

7. Mottagningen på valnatten

Valnämndens mottagning på valnatten ägde rum i Nackasalen i Nacka stadshus. Mottagningen bestod av sex stationer med två mottagare vid varje station. Ytterligare en mottagningsstation sattes upp när många valdistrikt väntade på att få lämna in sina röster.

De första valdistrikten kom in till stadshuset för att lämna sina röster kl 00.30. De sista valdistrikt att lämna in sina röster var Nackas båda största valdistrikt, de kom först kl 04.30.

Övriga valdistrikt kom ganska samlat under ett par timmar mellan kl 01.00-03.00. Väntetiden för att lämna sina röster vid mottagningen var som längst runt 45 minuter.

De 12 röstmottagare från bemanningsföretaget som engagerats för mottagningen på natten började sitt arbetspass kl 21.00. Arbetspasset inleddes med genomgång och utbildning av nattens arbetsuppgifter. Därefter uppstod en lång väntan på att det första valdistriktet skulle komma in för att lämna sina röster och annat material. Med erfarenhet av årets val, och tidigare motsvarande val, kan konstateras att arbetspasset vid kommande val inte behöver starta förrän tidigast kl 22.00. Möjligen behövs ytterligare en station för mottagning vid kommande val.

7.1.1. Förbättringsförslag

Förslag på förbättringar inom området mottagning valnatten:

- Anpassa arbetstiden och antal stationer som bemannas av röstmottagarna som har i uppgift att ta emot valdistrikten när de kommer in på natten.

8. Uppsamlingsräkningen

Onsdagen den 14 september 2022 genomfördes det som i lagen heter Valnämndens preliminära rösträkning eller Uppsamlingsräkningen.

Rösträkningen startade kl 09.00 och avslutades kl 19.45. Under dagen räknades totalt 2 597 förtidsröster, det handlar om sena förtidsröster, på valdagen felsända förtidsröster, förtidsröster som underkänts i valdistrikten samt utlandsröster (både brevröster och ambassadröster). Hela rösträkningen är ett offentligt sammanträde för val- och demokratinämnden.

Uppsamlingsräkningen sker i två uppsamlingsdistrikt, ett för vardera av Nackas valkretsar. Det var 16 röstmottagare som deltog i hanteringen av rösterna under uppsamlingsräkningen. En stor del av de förtidsröster som underkänts i valdistrikten under valdagen var där väljare röstat i fler val än man haft rösträtt i eller att man lämnat in mer än ett valkuvert innehållande valsedlar i samma färg. Det kan konstateras att alla röstmottagare i vår egen förtidsröstning inte var tillräckligt observanta vid röstmottagningen. Vilket betyder att detta måste förtydligas ytterligare vid utbildningar av röstmottagare vid kommande val.

Det var många väljare som ångerröstade tidigt på valdagen och hade därför inte ännu någon markering i röstlängden, de väljare som inte uppgav att de ångerröstade fick därför inte tillbaka sina förtidsröster. Detta gjorde att många förtidsröster för väljare som ångerröstat kom tillbaka till kommunen på valnatten.

9. Ekonomi

Kostnaden för att genomföra valet 2022 slutar preliminärt på cirka 8 miljoner kronor. Kommunen får statsbidrag med 2,8 miljoner kronor. De stora kostnadsposterna är:

- Personal, sortering och lokaler till förtidsröstningen ca 2,0 Mkr
- Arvoden till röstmottagare på valdagen ca 2,0 Mkr
- Tjänstepersoner på valkansliet ca 2,0 Mkr
- Material, IT-system, utbildningar ca 1,0 Mkr
- Idrottsdrift och Kundserviceenheten ca 1,0 Mkr

10. Sammanfattande slutsatser

10.1. Bemanning

Att genomföra en val till riksdag, kommuner och regioner kräver att många behöver arbete i en organisation som finns under en begränsad tid. I valet 2022 var det cirka 500 personer. Arbetet med att rekrytera röstmottagare tar lång tid och behöver börja tidigt. Det börjar redan i februari månad det året valet är. Intresset för att arbeta med valet har varit stort. Även om redan många är engagerade så finns det behov av att öka bemanningen i kommande val.

10.2. Utbildning av röstmottagare

Utbildning av röstmottagare genomfördes som det alltid görs inför ett val. Nytt för detta val var att ordförande och vice ordförande utbildades vid särskilda tillfällen. Utöver grundutbildning som alla röstmottagare fick, togs vikten upp av att ordförande och vice ordförande tar ett övergripande ansvar samt leder och fördelar arbetet. Eftersom det i flertalet vallokaler fanns flera distrikt underströks även att man måste hjälpa varandra för att få till ett genomförande med god service och bra effektivitet. En väl utformad och anpassad utbildning för de som har olika uppdrag i arbetet med valet är nödvändigt och behöver utvecklas kontinuerligt.

10.3. Säkerhetsfrågor

Säkerhetsfrågorna låg i fokus före valet på både ett nationellt och lokalt plan. Det fanns oro för att valet på olika sätt skulle störas. Valkansliet samarbetade med såväl kommunens säkerhetsfunktion som polisen, på ett mer utvecklat och metodiskt sätt än i tidigare val. Genom detta skapades det kontaktvägar, beredskap och förmåga att hantera eventuella störningar under valets genomförande. Det kommer krävas fortsatt fokus på säkerhetsfrågorna i kommande val.

10.4. Förtidsröstning

Det är svårt att ha förtidsröstning i biblioteken med tanke det stora antalet röstande. I flera lokaler var man tvungen att plocka fram material när man öppnade och plocka undan när man stängde. Dessa problem fanns inte i Nacka Forum och i Fisksätra centrum där kommunen hyrde in särskilda lokaler till förtidsröstningen. Fördelen med dessa lokaler var också att man inte behöver ta hänsyn till den verksamhet som bedrivs i biblioteken. Till kommande val, och då inte minst RKR-valet 2026, bör kommunen ha särskilda lokaler för förtidsröstning.

10.5. Tillgänglighet till vallokaler

Ett av de vanligaste klagomålen vad gäller valets genomförande är tillgängligheten till vallokalerna. Även om mycket redan görs för att säkerställa en god tillgänglighet så kan mer göras. Det hela börjar med att man ställer sig i den

röstandes skor. Är det lätt att hitta, kommer jag in med min rullstol, slipper jag trängas med personer som är på väg in etc?

10.6. Köer

Om man ska sätta ett ord på något som man förknippar med valet 2022 så är det ”köer”. Det var köer till förtidsröstningen och det var köer till vallokalerna på valdagen. Att köa 15 – 20 min var regel med många fick köa betydligt längre än så. Orsaken till köerna var främst beslutet att valsedlarna ska förvaras i ställ bakom en skärm så att den röstande kan välja valsedlar utan att avslöja vilka valsedlar man tar. Det kan lösas med att ha fler bås där man tar valsedlar, men med det följer ett behov av ökad bemanning för att koll på att det är ordning i valsedelställen och att de valsedlar som ska finnas också finns.

10.7. Hantering av valsedlar

Som nämnts i stycket ovan så bidrog placeringen av valsedlarna i ställ bakom en skärm till att köer bildades. Stadsledningskontoret instämmer helt i vikten av att väljare ska vara trygga med att valhemligheten säkerställs. Dock kan det vara så att en del väljare inte har problem med att visa vilka valsedlar de håller i handen. Det borde vara möjligt för väljare att som förr ta valsedlar från ställ som finns öppet i vallokalen eller från ställ bakom en skärm. I valet för 2022 fanns inte denna möjlighet. Valsedlarna fick bara finnas i ställ bakom en skärm. Valmyndigheten behöver se över frågan om valsedlarnas hantering. I ett kortare perspektiv kan det handla om att väljare kan välja att ta valsedlar som ligger öppet eller i ett bås. I ett längre perspektiv är en effektivare hantering av valsedlar eftersträvansvärd.

10.8. Valdistriktens storlek

Liksom tidigare år kan man se ett samband mellan valdistriktens storlek och hur lång tid det tar att räkna rösterna. Ett viktigt moment som måste göras innan rösterna får börja räknas är att pricka av förtidsrösterna, för att ha koll på om det är väljarens förtidsröst som ska räknas eller om hen har ångerröstat på valdagen. Vid de observationer som valkansliet gjort vid besöken i vallokalerna kan man se att distrikt med färre än 1500 röstberättiga har möjlighet att pricka av förtidsrösterna under den tid vallokalerna är öppna för röstningen, men för stora distrikt med mer än 1800 röstberättigade är det svårt att hinna med avprickningen innan stängning. Trycket från antal röstande blir för stort. Storleken på distrikten avspeglar sig i när man hinner komma in till stadshuset och lämna in alla röster och annat material som ska lämnas in. Storleken på valdistrikten behöver ses över inför varje val.

II. Rekommendationer

Utifrån den utvärdering som gjorts samt analys och slutsatser lämnar stadsledningskontoret följande rekommendation som bör beaktas när kommande val ska genomföras. Detta gäller i första hand valen till riksdag, kommun och region. Valen till Europaparlamentet är inte lika omfattande vad gäller mängden röster som ska hanteras.

- Fortsätt med särskilt anpassad utbildning av ordförande och vice ordförande. Understryk vikten av leda och fördela arbetet samt att hjälpa andra distrikt om de behöver.
- Använd om möjligt särskilda lokaler för förtidsröstning, och undvik att ha förtidsröstningen i bibliotek. Det kommer att innebära en ökad kostnad, men uppvägs av bättre service och höjd effektivitet.
- Utveckla arbetet med att säkerställa tillgängligheten till vallokalerna. Utse en särskilt ansvarig som har fokus på dessa frågor. Överväg att ha stolar utomhus för behövande personer kan sitta på om det blir långa köer.
- Valnämnden föreslås tillskriva valmyndigheten för att påpeka behovet att se över hanteringen av valsedlar.
- Bemanningen i valdistrikten behöver ökas för att minska köer och att klara hantering av ökad mängd förtidsröster.
- Valnämnden föreslås tillskriva valmyndigheten för att påpeka behovet av att ha en digital röstlängd för att på det sättet bland annat klara av att pricka av förtidsrösterna innan stängning.
- Fortsatt kontinuerlig översyn av valdistrikten storlek. En lagom storlek på distriktet ligger på som högst 1500 röstberättigade. Fler valdistrikt innebär även det en ökad kostnad men uppvägs även det av bättre service och höjd effektivitet.

Mats Bohman
T f stadsutvecklingsdirektör
Stadsledningskontoret

Anders Fredriksson
Enhetschef
Nämndadministrativa enheten

Anneli Drakenberg
Valsamordnare
Nämndadministrativa enheten